

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

LEGAL REGULATION OF ATMOSPHERIC AIR PROTECTION IN UKRAINE: CURRENT CHALLENGES AND PROSPECTS OF ADAPTATION TO EUROPEAN STANDARDS

Коробка О.В., студентка IV курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті проведено аналіз нормативно – правових актів у сфері охорони атмосферного повітря. Також було визначено, що норми діючого законодавства містять прогалини, якими мають регулюватися важливі суспільні відносини. Тому варто звернути увагу на міжнародне право з питань охорони атмосферного повітря. Це обумовлено тим, що атмосферне повітря не має кордонів і забруднення в іншій державі тягне за собою і забруднення повітря в сусідніх. Часом можливі глобальні наслідки, що суттєво вплинуть на здоров'я громадян та стан навколишнього середовища одразу декількох країн. Тому важливо забезпечити такі норми охорони та стандарти, які б мінімізували викиди в атмосферу та захищали основні права людей.

Наукова новизна полягає у висвітленні проблем захисту у сучасних умовах, особливо після повномасштабного вторгнення на територію України. З початку 2024 року наша держава зазнала суттєвого забруднення як повітря, так і ґрунтів. Нормативна база не була пристосованою до таких наслідків, відповідно виникли прогалини. Якщо не прийняти відповідні міри, то наслідки можуть бути катастрофічними.

Мета статті полягає в необхідності дослідити законодавчу базу з питань охорони атмосферного повітря та визначити прогалини в ній. Це допоможе створити стратегію усунення негативних наслідків на наступні десятиліття.

В результаті було встановлено, що діюче законодавство як України, так і міжнародне, має певні прогалини у сфері охорони атмосферного повітря та потребує додаткового та ретельного вивчення і доопрацювання. Зокрема, недостатньо врегульовано норми і стандарти викидів в атмосферу, а також відсутнє регулювання відповідальності за злочини, що скоюються з початку повномасштабного вторгнення.

В наших руках, щоб діти та наступні покоління жили в безпечних умовах. А створивши належну законодавчу базу для охорони атмосферного повітря, ми зможемо забезпечити відповідні умови життя.

Ключові слова: атмосферне повітря, охорона, національне законодавство, нормативно – правові акти, суб'єкти охорони, об'єкт охорони атмосферного повітря, міжнародне співробітництво, охорона довкілля, заходи охорони атмосферного повітря.

The article analyzes regulatory and legal acts in the field of atmospheric air protection. It was also determined that the norms of the current legislation contain gaps that should regulate important social relations. Therefore, it is worth paying attention to the international law on the protection of atmospheric air. This is due to the fact that the atmospheric air has no borders and pollution in another country entails air pollution in neighboring countries. Sometimes global consequences are possible, which will significantly affect the health of citizens and the state of the environment in several countries at once. Therefore, it is important to ensure such protection norms and standards that would minimize emissions into the atmosphere and protect the basic rights of people.

Scientific novelty lies in the highlighted problems of protection in modern conditions, especially after a full-scale invasion of the territory of Ukraine. Since the beginning of 2024, our state has experienced significant pollution of both air and soil. The regulatory framework was not adapted to such consequences, and accordingly there were gaps. If appropriate measures are not taken, the consequences can be catastrophic.

The purpose of the article is to investigate the legislative framework on atmospheric air protection and identify gaps in it. This will help create a strategy to eliminate negative consequences for the next decades.

As a result, it was established that the current legislation, both Ukrainian and international, has certain gaps in the field of atmospheric air protection and requires additional and thorough study and revision. In particular, the norms and standards of emissions into the atmosphere are not sufficiently regulated, as well as there is no regulation of responsibility for crimes committed since the beginning of a full-scale invasion.

It is in our hands that children and future generations live in safe conditions. And by creating an appropriate legislative framework for the protection of atmospheric air, we will be able to provide appropriate living conditions.

Key words: atmospheric air, protection, national legislation, regulatory legal acts, subjects of protection, object of atmospheric air protection, international cooperation, environmental protection, measures of atmospheric air protection.

Постановка проблеми. Охорона атмосферного повітря – це важливий напрям для розвитку та зміцнення співробітництва між нашою державою та європейськими країнами у сфері охорони довкілля.

Угода щодо асоціації України та Європейського Союзу, що було ратифіковано Верховною Радою України 16 вересня 2014 року, є важливим документом з питань розвитку та зміцнення співпраці між Україною та європейськими країнами у сфері охорони довкілля.

Метою Угоди є розробка заходів, спрямованих на поліпшення та відновлення якості навколишнього середовища та вирішення регіональних і глобальних екологічних проблем, зокрема у сфері якості повітря. За допомогою цих заходів, які виступають своєрідним інструментом, Україна може долучитися до загальносвітового тренду в галузі охорони навколишнього середовища, зокрема ефективного захисту атмосфери від негативного впливу та наслідків людської діяльності. У зв'язку з цим вкрай важливо вдосконалити існуючі правові інструменти у сфері охорони атмосферного повітря та адаптувати їх до європейських і світових вимог.

У цьому контексті актуальним є аналіз законодавства, що регулює відносини у сфері правової охорони атмосферного повітря, виявлення його недоліків та формулювання пропозицій щодо вдосконалення з урахуванням позитивного досвіду інших країн. Вивчення доктринальних поглядів та правозастосовчої практики у цій сфері, а також врахування позитивного досвіду інших країн робить це дослідження та його висновки обґрунтованими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичною основою статті є наукові праці з екологічного права провідних українських та зарубіжних вчених-правознавців: В. І. Андрейцева, Г. В. Анісімової, Г. І. Барюка, В. Л. Бредикиної, А. П. Гетьмана, О. В. Донця, Т. В. Єрмолаєва, В. М. Єрмоленко, В. А. Зуєв, І. І. Каракаш, Н. Р. Кобецька, Є. М. Копиць, В. В. Костицький, М. В. Краснова, В. І. Лозо, С. О. Лушпаєв, С. Lushpaev, N. R. Malysheva, M. I. Malyshko, A. M. Miloshnichenko, V. L. Muntian, V. V. Noshik, T. K. Overkovska, S. V. Razmataev, A. K. Sokolova, P. V. Tikii, O. M. Tokachenko, М. Черкашина, В. С. Шахов, Ю. С. Шемченко, В. В. Шеховцов, М. В. Шульга та інші.

Діалектичне узагальнення напрацювань вищезгаданих науковців є необхідною передумовою для подальших наукових робіт з цього напрямку.

Мета дослідження. Метою даної статті є аналіз поняття та значення системи охорони атмосферного повітря, дослідження проблем, що виникають під час регулювання конкретних суспільних відносин, формулювання теоретичних положень і пропозицій з урахуванням норм європейського та міжнародного права та формулювання наукових висновків.

Виклад основного матеріалу. Як компонент природи, атмосфера має унікальні характеристики, пов'язані як з її фізичними властивостями, так і з тим, як вона використовується людиною.

Атмосфера є основою для всього живого на Землі і виконує найважливіші екологічні функції, такі як підтримка життя, регулювання клімату, захист, терморегуляція та енергетичні ресурси [7, с. 23].

Соціальне значення атмосфери є значним і має вирішальний вплив на здоров'я людини та якість навколишнього середовища, визначаючи його гігієнічні та санітарно-гігієнічні характеристики [13, с. 35].

Основними причинами забруднення атмосферного повітря є переважно використання технологій, які не відповідають сучасним екологічним вимогам, невиконання повітроохоронних заходів щодо своєчасного зменшення шкідливих викидів та низький рівень експлуатації пилотагазоочисних споруд [15, 49].

Термін експлуатації технічного обладнання, переважно в металургійній, кольоровій, хімічній та вугільній промисловості, значно перевищує встановлені нормативи, що є наслідком повільного впровадження нових технологій, які продукують менше відходів.

Сучасна екологічна криза в Україні об'єктивно є результатом загальної несприятливої соціально-економічної ситуації та політики природокористування в Україні в минулому. У сучасних екологічних проблемах навколишнього середовища та економічний розвиток не можуть розглядатися окремо. Необхідно також враховувати той факт, що забруднення повітря, теплові та токсичні викиди мають транснаціональний характер і можуть завдати значної шкоди навколишньому середовищу не однієї країни, а багатьох [9].

Інтенсивне забруднення повітря, виснаження озонного шару, кислотні дощі та зміна клімату потребують термінового вирішення. Ці питання викликають найбільше занепокоєння і саме тому потребують пильної уваги на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Забруднення повітря як глобальна проблема потребує, насамперед, зусиль України в міжнародно-правовій сфері. Україна підписала більшість міжнародних конвенцій та інших нормативно-правових актів, спрямованих на охорону атмосферного повітря, таких як Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар та Рамкова конвенція про зміну клімату [8, с. 51].

Відповідно до своїх міжнародних зобов'язань, Україна розробила низку важливих документів, які сприяють розвитку національного законодавства про охорону атмосферного повітря.

Незважаючи на зроблені позитивні кроки, українське законодавство про охорону атмосферного повітря потребує подальшого розвитку та приведення у відповідність до міжнародних стандартів [6, с. 32].

Охорона атмосферного повітря – це система заходів, спрямованих на збереження, поліпшення та відновлення якості атмосферного повітря, запобігання і зменшення забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних і біологічних факторів.

Охорона атмосфери може бути біологічною (шляхом проведення робіт з відтворення природних ресурсів і захисту їх від виснаження), технологічною (шляхом удо-

сконалення технологічних процесів, систем очищення та організації безвідходного виробництва), економічною (шляхом планування охорони, матеріально-технічного забезпечення та розробки матеріальних стимулів для здійснення природоохоронних заходів) санітарно-гігієнічною (шляхом застосування заходів щодо поліпшення стану довкілля), організаційною (шляхом організації викидів відходів) та реалізуються різними способами [12, с. 520].

Під поняттям правової охорони атмосферного повітря розуміється сукупність визначених законом заходів національного і громадського характеру, що спрямовані на підтримання та відновлення природного стану атмосфери, створення сприятливих умов життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосфери на здоров'я людей і навколишнє природне середовище.

Продуктивність заходів з охорони атмосферного повітря буде залежати від зв'язків і відповідності заходів та інструментів національного і міжнародного характеру. Саме тому Україна приймає участь у міжнародному співробітництві у сфері охорони атмосферного повітря (стаття 35 Закону) [11, с. 78].

Вступ України до ЄС є однією з головних цілей нашої зовнішньої політики.

Особливу увагу варто приділити правовим аспектам охорони атмосферного повітря, які визначаються нормами чинного законодавства у відповідних галузях. Загалом, вся сукупність нормативно – правових актів про охорону атмосферного повітря виступає важливою і невідривною частиною екологічного законодавства, що спрямовується на збереження, відновлення та поліпшення належного стану атмосферного повітря, забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності людини та запобігання шкідливому впливу на навколишнє природне середовище [10, с. 96].

На сьогоднішній день створено досить розгалужену законодавчу та наукову базу для розвитку правової охорони атмосферного повітря. Зокрема, враховано та впроваджено принципи та засади, закладені та закріплені в законодавстві колишнього Радянського Союзу, а також відповідні науково розроблені пропозиції та рекомендації (у тому числі з урахуванням зарубіжного досвіду).

Правовою основою використання та охорони атмосферного повітря є Конституція України, яка у статті 13 декларує право власності та використання атмосферного повітря громадянами України.

Під правовим регулюванням охорони атмосферного повітря слід розуміти сукупність правових норм, що регулюють відносини, які виникають у цій сфері з метою підтримання належного стану атмосфери, поліпшення та відновлення цього стану, а також запобігання і зменшення рівня забруднення та впливу хімічних сполук, фізичних і біологічних факторів на атмосферу.

Повітряне законодавство України [2] являє собою сукупність правових норм, що регулюють відносини, які виникають у цій сфері з метою підтримання належного стану атмосферного повітря, поліпшення та відновлення його якості, запобігання і зменшення рівня забруднення та впливу хімічних, фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря.

Правові заходи з охорони атмосферного повітря включають регулювання заходів щодо боротьби із забрудненням промисловими, побутовими та іншими відходами (ст. 20 Закону) [3]. Складування, розміщення, зберігання і транспортування промислових і побутових відходів, які спричиняють забруднення атмосферного повітря забруднюючими речовинами або речовинами з неприємним запахом чи іншим шкідливим впливом, дозволяється лише у місцях, визначених місцевими державними адміністраціями або органами місцевого самоврядування, з додержанням нормативів екологічної безпеки та за наявності

спеціального дозволу на їх подальше розміщення чи видалення. Передбачено, що спалювання таких відходів на територіях підприємств, установ, організацій і населених пунктів не дозволяється, крім випадків використання спеціального обладнання відповідно до вимог, встановлених Законом «Про охорону атмосферного повітря». Власники підприємств, установ, організацій та громадяни (юридичні особи) або уповноважені ними органи зобов'язані забезпечити оброблення, утилізацію і своєчасне видалення відходів, що забруднюють атмосферне повітря, на підприємства, які використовують їх як сировину, або у спеціально відведені для цього місця та об'єкти. Ці питання детально регулюються Законом України від 5 березня 1998 року «Про відходи».

Важливим інструментом охорони атмосферного повітря є правове регулювання державного обліку всіх об'єктів, які мають або можуть мати шкідливий вплив на здоров'я людей, стан атмосферного повітря, видів і обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, а також видів і ступеня впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря (стаття 31 Закону).

Вищезазначені норми належать до загальних принципів еколого-правової охорони атмосферного повітря. Положення Конституції є нормами прямої дії, а всі інші законодавчі акти, в тому числі й ті, що передбачають правову охорону атмосферного повітря, приймаються і повинні неухильно дотримуватися відповідно до положень Конституції України.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4] є одним з комплексних природоохоронних актів, що містить положення про охорону атмосферного повітря. Цей закон має велике значення для всієї галузі екологічного права, оскільки містить багато положень фундаментального характеру, тим самим встановлюючи основні напрямки державної політики у сфері взаємодії суспільства і природи.

Правові, організаційні та екологічні вимоги в галузі охорони та використання атмосферного повітря викладені в Законі України № 2707-XII від 16 жовтня 1992 року. Закон встановлює загальні положення та передбачає стандартизацію і нормування в галузі охорони атмосферного повітря, організаційні та правові заходи щодо охорони атмосферного повітря та дотримання вимог законодавства під час проектування, будівництва та реконструкції промислових об'єктів [14, с. 43].

Закон приділяє значну увагу регулюванню відносин у галузі використання атмосферного повітря, економічним механізмам забезпечення охорони атмосферного повітря, управлінню, державному обліку та контролю в галузі охорони атмосферного повітря, правопорушенням у галузі охорони атмосферного повітря та відповідальності за них, а також міжнародним відносинам у цій галузі.

Таким чином, закон забезпечує безпосередню основу для організації охорони атмосферного повітря. Крім того, він слугує дороговказом для майбутнього законодавства у цій сфері та чітко визначає його перспективні напрямки [8, с. 56].

Загалом, діюче законодавство розглядає якість повітря не лише як об'єкт охорони, але й як природний ресурс. Якщо атмосферне повітря та атмосферний простір розглядати як різні природні ресурси, то атмосферне повітря використовується для господарської діяльності як джерело вологи, кисню, азоту та інших газів, як джерело кисню для дихання людей, рослин і тварин, як засіб забезпечення польотів повітряних суден та як природний захист від ультрафіолетового випромінювання (озоновий шар). Повітря також використовується для горіння, охолодження, очищення, передачі звукових та інших сигналів, технічних функцій і як сировина для резервуарів для розсіювання викидів забруднюючих речовин. Атмосферне повітря може використовуватися як рекреаційний ресурс для зміцнення здоров'я, відпочинку та інших господарських потреб.

З огляду на вищезазначене, законодавство розрізняє використання атмосферного повітря та право на його використання. Перше є еколого-економічним явищем, а друге – правовою категорією. Право на використання атмосферного повітря розглядається як право всіх громадян на доступ до екологічно безпечного повітря. Право на використання атмосферного повітря – це гарантована державою можливість громадян, юридичних осіб та інших об'єднань використовувати атмосферне повітря для задоволення своїх соціальних, екологічних, економічних та інших потреб відповідно до законодавства України та міжнародних конвенцій.

Існує дві правові форми доступу до атмосфери: право власності та право користування. Право власності на атмосферне повітря закріплено у статті 13 вищезгаданої Конституції України, де йдеться про атмосферне повітря на території України. Це перший випадок, коли право власності на атмосферне повітря офіційно закріплено на конституційному рівні [11, с. 78].

У спеціальному законодавстві про охорону атмосфери, наприклад, у Законі «Про охорону атмосферного повітря» [3], таке положення відсутнє. Певною мірою це пов'язано з тим, що, на відміну від інших природних об'єктів, індивідуалізовані атмосфери в межах держави і, відповідно, конституційне закріплення права власності на атмосферу є відносно допустимим.

Іншими словами, на відміну від землі, надр та тваринного світу, атмосферне повітря як речовина перебуває у стані постійного руху та турбулентності і не може бути індивідуалізоване. Ця обставина виключає одну з найважливіших правомочностей власника: можливість фактичного володіння. Тому право власності на атмосферне повітря будь-якого суб'єкта є в певному сенсі декларацією.

Відповідно до статті 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4], кожен громадянин має право на загальне та спеціальне використання атмосферного повітря.

Завдяки своїм природним характеристикам, атмосфера, зазвичай, використовується на основі права загального користування. Це також стосується використання атмосфери в комерційних цілях, таких як видобуток атмосферних газів, охолодження та інші технічні процеси.

Водночас Закон «Про охорону атмосферного повітря» [3], визнає можливість спеціального використання цього природного ресурсу. Використання атмосферного повітря для викидів або розподілу забруднюючих речовин вважається спеціальним використанням атмосферного повітря і вимагає отримання дозволу та сплати збору. До спеціального використання атмосферного повітря належить поширення акустичного, електромагнітного та іонізуючого випромінювання, а також вплив на атмосферу інших фізичних та біологічних факторів за допомогою стаціонарних джерел.

Закон «Про охорону атмосферного повітря» [3], встановлює ключові умови, яких необхідно дотримуватися при здійсненні права на використання атмосферного повітря як сировини для первинних виробничих цілей. Ці умови включають: необхідні заходи для забезпечення мінімального використання повітря; розрахунок споживання повітря, необхідного для виробництва; дотримання вищезазначених вимог при проектуванні нових підприємств і споруд та вдосконаленні технологічних процесів і обладнання; заборону використання атмосферного повітря як сировини понад визначену кількість; порушення умов дозволу або обмеження, тимчасову заборону чи зупинення використання атмосферного повітря в зазначених вище цілях. Право на використання атмосферного повітря включає його використання як просторового середовища для повітряного транспорту та використання для діяльності, пов'язаної з антропогенною зміною природного середовища (вплив на погоду та клімат) [9, с. 98].

Суб'єктами права використання атмосферного повітря є підприємства, установи, організації та громадяни України. Право на використання атмосфери у виробничих цілях може

бути обмежено, зупинено або, у разі необхідності, анульовано за рішенням відповідних органів влади в установленому порядку.

Інші спеціалізовані закони також містять положення про охорону атмосферного повітря. Зокрема, Закон України № 2801-ХІІ від 19 листопада 1992 року «Основи законодавства України про охорону здоров'я» встановлює вимоги щодо охорони навколишнього природного середовища як важливої передумови для життя і здоров'я людини, а також санітарно-гігієнічні вимоги щодо планування і забудови населених пунктів, очищення та утилізації промислових і комунальних викидів. Санітарно-гігієнічні вимоги також стандартизовані.

Закон України № 2780-ХІІ від 16 листопада 1992 року «Про основи містобудування», який встановлює вимоги екологічної безпеки для регіонального планування та розвитку.

Закон України № 2780-ХІІ від 16 листопада 1992 року «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Закон України «Про автомобільний транспорт», «Про охорону навколишнього природного середовища, в тому числі атмосферного повітря, під час здійснення перевезень та розміщення об'єктів транспорту», «Про землекористування на автомобільному транспорті», «Про охорону навколишнього природного середовища» [9].

Більшість нормативно-правових актів у сфері охорони атмосферного повітря є постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України.

Національна система моніторингу якості навколишнього природного середовища є одним з основних правових інструментів охорони атмосферного повітря. Це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування змін у ньому та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам у стані навколишнього природного середовища та дотримання вимог екологічної безпеки Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 року Постановою № 1655 затверджено Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря (на далі – Порядок). Порядок передбачає ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря про об'єкти (підприємства, установи, організації, громадян, юридичних осіб), які мають або можуть мати шкідливий вплив на здоров'я людей та якість атмосферного повітря, види та обсяги забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, види фізичних і біологічних факторів та ступінь їх впливу на якість атмосферного повітря. Єдина система [9].

Нормативи екологічної безпеки якості атмосферного повітря встановлені для оцінки стану забруднення атмосферного повітря в місцях постійного або тимчасового проживання людей. Ці нормативи включають нормативи якості атмосферного повітря та гранично допустимі рівні впливу акустичних, електромагнітних, іонізуючих та інших фізичних і біологічних факторів, пов'язаних зі станом атмосферного повітря в місці проживання. Нормативи розроблені відповідно до вимог міжнародних стандартів, норм і рекомендацій з урахуванням ступеня впливу фізичних та біологічних факторів на населення, їх гранично допустимих рівнів, концентрації забруднюючих речовин, визначених Міністерством охорони здоров'я, кліматичних умов та можливості трансграничного перенесення забруднюючих речовин [10, с. 54].

Щодо шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, Рада Міністрів України прийняла Постанову № 300 від 13 березня 2002 року «Про порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря» (зі змінами від 30 жовтня 2013 року).

Технічні регламенти відіграють важливу роль в охороні атмосферного повітря. У багатьох випадках екологічне законодавство містить посилання на технічні стандарти, гігієнічні нормативи, стандарти якості навколишнього серед-

овища, гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у природних об'єктах тощо.

Особливі групи норм регулювання включають Національні стандарти України (ДСТУ), Державні санітарні норми та правила (ДСН), галузеві стандарти та національні будівельні норми

Національні стандарти є обов'язковими до виконання і є основою для розробки відповідних нормативно-правових актів у сфері охорони атмосферного повітря [14, с. 76].

Виходячи з положень чинного законодавства у сфері охорони атмосферного повітря, основними правовими механізмами державного регулювання охорони атмосферного повітря є нормування та стандартизація в галузі охорони атмосферного повітря, регулювання розміщення об'єктів та джерел забруднення атмосферного повітря, а також державна екологічна експертиза та оцінка впливу на довкілля об'єктів, що мають значний вплив на довкілля та здоров'я людини [12, с. 521].

Ряд законодавчих змін було внесено у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. З цією метою Кабінет Міністрів України постановою № 303 від 13 березня 2022 року прийняв рішення, що на період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України № 64 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», планові та позапланові заходи державного нагляду (контролю), а також державний ринковий державного ринкового нагляду зупиняються.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 року № 314 «Деякі питання забезпечення здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану» передбачено, що право здійснювати господарську діяльність в умовах воєнного стану надається органам ліцензування, дозвільним органам та суб'єктам надання публічних (електронних публічних) послуг, у тому числі інформаційних, згідно з додатком 1 йдеться у повідомленні.

Сучасні екологічні проблеми у сфері охорони атмосферного повітря неможливо вирішити лише внутрішніми заходами. Адже те, що відбувається в одній країні, впливає на екологічну ситуацію в інших країнах. Крім того, більшість природних ресурсів та інших об'єктів навколишнього середовища знаходяться за межами національної юрисдикції (Світовий океан, Антарктида, космічний простір). Вони інтенсивно експлуатуються і потребують захисту від негативного впливу [15, с. 110].

Надійним засобом вирішення цих та інших глобальних екологічних проблем є міжнародне співробітництво держав у сфері охорони навколишнього середовища, правовою основою якого є міжнародне екологічне право.

У сучасну епоху міжнародне право навколишнього середовища складається з міжнародно-правових документів різного характеру. За статистикою, перелік міжнародних конвенцій перевищує 238, але юристи-екологи наводять набагато більше: за даними М. Бринчука, наразі існує понад 2 000 багатосторонніх і 3 000 двосторонніх міжнародно-правових актів з питань навколишнього середовища.

На сучасному етапі міжнародне право навколишнього середовища в його універсальних аспектах є неповним і фрагментарним. Воно регулює лише окремі аспекти охорони навколишнього середовища як цілісного природно-антропогенного комплексу [14, с. 54].

Висновок. Атмосфера є важливою складовою навколишнього середовища, оскільки являє собою природну суміш газів за межами житлових і виробничих приміщень.

Охорона атмосферного повітря – це система заходів щодо збереження, поліпшення і відновлення стану атмосфери, запобігання і зменшення забруднення та впливу на неї хімічних сполук, фізичних і біологічних факторів.

В умовах повномасштабного вторгнення охорона атмосферного повітря набула особливо важливого значення та потребує додаткового вивчення та регулювання. Тому важливо на національному та міжнародному рівні розробити нормативно – правові акти та заходи із охорони атмосферного повітря та його відновлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами). *База даних «Законодавство України»*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536.
3. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
5. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1995 р. № 86/95- ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр>.
6. Екологічне право України. Загальна частина: підручник / М.В. Краснова, Ю.А. Краснова. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.
7. Екологічне право України : навчальний посібник / за ред. І. І. Каракаша, Т. Є. Харитонової, А. І. Черемнової; вид. 1-е . Одеса : Гельветика, 2018. 408 с.
8. Екологічне право: підручник / А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.; за ред. А.П. Гетьмана. Харків: «Право», 2019. 552 с.
9. Лушпаєв С.О. Питання правового регулювання використання атмосферного повітря. *Електронне науково фахове видання, Науковий журнал «Форум права»*, м. Харків, 2008. № 3. С. 343-346. URL: <http://forumprava.pp.ua/page-5.html>.
10. Науково – практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» / Н.Р. Малишева, М.І. Єрофеев. Харків: «Право», 2017. 416 с.
11. Науково – практичний коментар Закону України «Про охорону атмосферного повітря» / Г.І. Балюк, І.С. Гриценко, Т.Г. Ковальчук та ін.; за ред. Г.І. Балюк. Київ: «Юрінком Інтер», 2011. 328 с.
12. Оверковська Т.К. Правові аспекти охорони атмосферного повітря у процесі здійснення сільськогосподарської діяльності. Люди-на, суспільство, держава: Правовий вимір в сучасному світі: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27 лют. 2014 р. Київ, 2014. С. 520-522.
13. Природноресурсове право України: навч. посіб. / за ред. Каракаша І.І. та Харитонової Т.Є. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Одеса, Видавничий дім «Гельветика», 2018. 566 с.
14. Рибачек В.К. Правова охорона атмосферного повітря за законодавством України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Національна академія наук України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2010. 259 с.
15. Шемшученко Ю.С. Екологічне право України. Академічний курс: підручник. Друге видання. Київ. «Юридична думка», 2008. 720 с.